

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 22 Nisan 2015

Hoşçakal “İyi Futbol Dilencisi”

Geçtiğimiz hafta dünya edebiyatının çok önemli iki “bilim” insanını art arda kaybettik: **Eduardo Galeano** ve **Günter Grass**. Her iki düşünür de 20. yüzyılın en şiddet dolu dönemlerine tanıklık etmişlerdi. Gunter Grass’ın *Teneke Trampet*’i savaş yıllarının Avrupa’ındaki şiddeti bir çocuğun gözlerinden anlatıyordu; Eduardo ise günümüzün en şiddetli buluşmasını, -futboldaki toplumsallaştırılmış şiddeti- bizlere aktarıyor. (*)

Günümüzde spor giderek endüstriyel bir sektöre dönüştürülür iken, şiddet de futbol endüstrisinin kaçınılmaz bir unsuru haline geldi. Galeano’ya göre de zaten “*futbolun öyküsü, zevkten zorunluluğa uzanan hüznü*” bir öyküdür. Bu dönemde “*profesyonel sporun teknokratları, futbolu sırf sürat ve güce dayalı, mutluluğa boşvermiş, fantezinin gelişemediği bir spor dalı haline getirdiler.*” Çünkü “*futbol artık kar sağlamayan her ögeyi reddetmektedir; kar getirmeyen her öge de ‘işe yaramaz’ kabul edilmektedir.*”

***

Kapitalizm ikinci dünya savaşı sonrasında yeni bir küreselleşme aşamasından geçiyor. Amerikan ekonomisinin hegemonik gücü altındaki bu yeni küreselleşme bir yandan teknolojiye yepyeni atılımlar gerçekleştirirken, diğer yandan da ülkelerin siyasi, kültürel ve sosyal ilişkilerinde yepyeni dönüşümler gerçekleştirdi. “İdeolojilerin Sonu”, “Medeniyetler Çatışması” “alt kimlik – üst kimlik” gibi kavramlar, iktisat dünyasının teknik terimlerinin yanında yer almaya başladı.

20.yy’ın son küreselleşme dalgası ile birlikte sertleşen rekabet koşulları çok uluslu şirketleri artık daha ucuza işçi çalıştırabileceği yeni üretim merkezleri aramaya itti. Dünyanın fabrikaları giderek dünyanın ucuz emek cennetlerine, Çin’e, Hindistan’a ve Latin Amerika ülkelerine kaydı. Bu süreçte 19. yüzyılın İngiltere odaklı kapitalizminin ayırt edici unsuru olan sanayi işçisi, yerini artık taşeronlaştırılmış, marjinalleşmiş ve çoğunlukla da çocuk işçiliğine dayalı “enformel/esnek” üretim biçimlerine bıraktı. Böylece Batılı sanayileşmiş ülkelerde işsizlik giderek daha büyük bir toplumsal sorun haline dönüşürken, az gelişmiş ülkelerde asgari geçimlik düzeyinde çalıştırılan ve her an işini kaybetme korkusu yaşayan milyonlarca yeni iş merkezleri yaratıldı.

Bu dönemde futbol da artık “endüstriyel” bir piyasa yatırımına dönüştü. “Forma renkleri” yerini giderek çıkar dünyasının parasal renklerine bıraktı. Rakip takımlar arası transferler “profesyonellik gereği” olağan karşılanırken, futbol liglerinin adları da sponsor firmaların şirket adları ile anılır oldu. Bir yandan da futbolun (ve her sporun) özünde olan dostça rekabetin yerini işsiz, umutsuz ve dışlanmış kitlelerin tepkilerini dışa vurabileceği kitlesel arenalar almaya başladı. Futbolda son yıllarda gittikçe yükselen şiddet eğilimini açıklayan unsurlar doğrudan doğruya günümüzün çarpık sanayileşme ve giderek bozulan gelir dağılımının bir yansıması olarak ortaya çıktı.

Galeano, bu dönüşümün ayrılmaz parçası olan *fanatikleri* ve şiddetin beslendiği *fanatizmi* de kıyasıya betimlemekte: Günümüzde *fanatizm* denilen gerçekleri görmezden gelme hastalığı en sonunda öylesine bir hal almıştır ki, sağduyuyu yok olmuştur. Bu yok oluştan geriye ise sağa sola saldıran bir öfke yumağı kalmıştır. Fanatik “hiç bir zaman yalnız değildir; kızgınların safına geçer... aşağılananlar bir anda aşağılayanlar, korkaklar da korku salanlar haline gelirler. Fanatiklerin derdi tribünlerdir. Zira, orası onun savaş alanıdır. Burada, her zaman suçlu olan düşmanlar, boyunlarının koparılmasını fazlasıyla hak ederler. Fanatik, her zaman tetikte olmalıdır, çünkü düşman dört bir yanı sarmıştır.

Eduardo Galeano kendisini *basit bir futbol dilencisi* olarak tanıtıyor. Dünyanın dört bir yanını gezen bu dilenci, stadyumlarda yalvardığını söylüyor: “Tanrı rızası için, güzel bir maç lütfen”. Eduardo’ya döner bıçaklarını, maç dönüşü kurşunlanan futbolcuları, pasoligleri... nasıl anlatırız bilmem ki?

(*) *Gölgede ve Güneşte Futbol*, Can Yayınları, Çev. Ertuğrul Önalp ve M. Necati Kutlu